

*Д. П. Сергейчук, аспірант.
Навуковы кіраўнік – С. Б. Майсяйчук,
кандыдат педагагічных навук, прафесар*

СВЯТОЧНАЯ НАРОДНАЯ ГУЛЬНЯ Ў ПРАЦЭСЕ ФАРМІРАВАННЯ НАЦЫЯНАЛЬнай САМАСВЯДОМАСЦІ МОЛАДЗІ

У сучаснай сацыякультурнай сітуацыі ўсё больш актуальным становіцца зварот да феномена традыцыйнай культуры, сацыяльна-педагагічны патэнцыял якой выяўляецца ў здольнасці садзейнічаць станаўленню асобы праз узнёўленне агульнасці лёсаў чалавека і народа, забяспечваць трансляцыю духоўных каштоўнасцей і сацыяльнага досведу, нацыянальна-культурную самаідэнтыфікацыю і рэалізацыю чалавечых магчымасцей.

У педагагічным плане ўключэнне асобы ў свет этнакультурных традыцый ажыццяўляецца ў першую чаргу ў працэсе патрыятычнага выхавання, здольнага сфарміраваць асобу маладога чалавека як арганічнага носьбіта каштоўнасцей і норм роднай культуры, гарманізаваць працэсы фарміравання нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці і міжкультурнай талерантнасці.

У сувязі з узнікненнем у апошнія гады сацыяльна-эканамічных праблем на фоне сусветнага эканамічнага крызісу ўсё вастрэй адчуваецца зніжэнне выхаваўчага ўздзеяння культуры, мастацтва, адукацыі як найважнейшых фактараў фарміравання ў маладых людзей нацыянальнай самасвядомасці і патрыятызму. Фарміраванне нацыянальнай самасвядомасці моладзі на сучасным гістарычным этапе вызначаецца таксама аб'ектыўнымі запатрабаваннямі, злучанымі з захаваннем адзінай культурнай і духоўнай прасторы, цэласнасцю Рэспублікі Беларусь як дзяржавы і

з'яўляецца прыярытэтным кірункам у агульнай сістэме выхавання грамадзян.

Праблема фарміравання нацыянальнай самасвядомасці набывае для Беларусі асаблівае значэнне і гэта звязана, у першую чаргу, з этнічным мноствам нашай дзяржавы, у якой пражываюць больш 60 нацыянальнасцей.

Найважнейшай задачай сённяшняга дня з'яўляецца захаванне агульнанацыянальнага адзінства Беларусі, духоўнае здараўленне грамадства, што немагчыма без выхавання нацыянальнай самасвядомасці.

У Кодэксе Рэспублікі Беларусь аб адукацыі падкрэсліваецца неабходнасць забеспячэння гістарычнай пераемнасці пакаленняў; захаванне, распаўсюджанне і развіццё нацыянальнай культуры, выхаванне асцярожнага стаўлення да гістарычнай і культурнай спадчыны; выхаванне патрыётаў, грамадзян прававой, дэмакратычнай дзяржавы, здольных да сацыялізацыі ва ўмовах грамадзянскага грамадства, якія паважаюць правы і волю асобы, што валодаюць высокай маральнасцю [1].

У нацыянальнай самасвядомасці галоўнымі кампанентамі з'яўляецца пачуццё гістарычнай пераемнасці, суперажыванне не толькі сучаснасці, але ўсёй шматвекавой гісторыі краіны, яе будучыні за межамі асабістага жыццёвага шляху.

Нацыянальная самасвядомасць з'яўляецца фактарам, які злучае нацыю ў цэлую духоўную і сацыякультурную прастору. Таму найважнейшай перадумовай пераадолення духоўнага крызісу грамадства з'яўляецца фарміраванне ў свядомасці асобы нацыянальнай ідэі, якая адказвае памкненням часу.

Фарміраванне нацыянальнай самасвядомасці моладзі ва ўстановах культуры розных тыпаў, у тым ліку і рэгіянальных, уяўляе сабой педагагічна рэгуляваны працэс уключэння маладых людзей у разнастайныя формы культурна-адпачынаковых праграм з мэтай

дасягнення самастойнай і ўсвядомленай маральнай самарэгуляцый асобы, выхавання кахання да бліжняга, любові да радзімы, гонару за мінулае і сучаснае, імкнення абараняць яе інтарэсы [2, с. 3].

Значным рэсурсам фарміравання нацыянальнай самасвядомасці валодае святочна-абрадавая культура Беларусі. Асаблівасць яе ўплыву на сучасную моладзь складаецца ў тым, што, адлюстроўваючыся ў грамадска-культурнай прасторы, святочна-абрадавая культура дазваляе ўключаць чалавека ў сістэму грамадскіх зносін і фарміраваць не толькі актыўную жыццёвую пазіцыю, але і сацыяльную адказнасць за тыя працэсы, якія адбываюцца ў розных сферах жыццядзейнасці чалавека. Сацыяльна абумоўленая замова складаецца ў фарміраванні нацыянальнай самасвядомасці моладзі, здольнай да рэалізацыі сваіх магчымасцей у соцыуме.

У Беларусі ў XIX–XX стст. пільная ўвага пытанням пошуку маральнасці і духоўнасці, выпрацоўкі нацыянальнай самасвядомасці народа была нададзена ў літаратурнай і мастацкай спадчыне В. Дуніна-Марцінкевіча, П. В. Шэйна, А. Міцкевіча, У. Караткевіча, Я. Купалы, М. Багдановіча, Я. Коласа і інш.

Развіццё духоўных асноў савецкай культуры можна прагледзець у працах Н. Н. Блонскага, Н. І. Пірагова, В. В. Разанава, Л. М. Талстога, К. Д. Ушынскага, С. Т. Шацкага і інш. Адмысловае значэнне мы надаём працам Я. Д. Грыгаровіч, А. І. Смоліка, П. А. Гуда, Л. Л. Ражковай, Л. І. Казлоўскай, А. А. Макаравай і інш., у якіх раскрыты педагагічныя асаблівасці развіцця традыцыйнай народнай культуры і асновы адраджэння нацыянальна-культурных традыцый. Такім чынам, вывучэнню беларускай самасвядомасці прысвечана значная колькасць прац, аўтары якіх з розных пазіцый разглядалі дадзены феномен. Але, нягледзячы на наяўныя дасягненні ў гэтай вобласці, шырокі навуковы і практычны досвед, праблема фарміравання нацыянальнай

самасвядомасці моладзі застаецца далёкай ад свайго канчатковага завяршэння і тут маюцца шырокія перспектывы для далейшых даследаванняў.

Адной з нявырашаных з'яўляецца праблема фарміравання нацыянальнай самасвядомасці сельскай моладзі падчас арганізацыі і правядзення святочнай народнай гульні. Даследаванне праблем фарміравання нацыянальнай самасвядомасці ў моладзі і сучасных падыходаў да рашэння дадзенай праблемы дазволіла нам выявіць супярэчнасці паміж:

1. Актуалізацыяй патрабаванняў, якія прад'яўляюцца сучаснай сітуацыяй да ўзроўню сфарміраванасці нацыянальнай самасвядомасці моладзі, і недастатковай распрацаванасцю новых падыходаў да педагогічных тэхналогій, якія здольны вырашаць гэту праблему.

2. Патэнцыяльнымі магчымасцямі святочна-абрадавай дзейнасці ў фарміраванні нацыянальнай самасвядомасці сельскай моладзі і нераспрацаванасцю ўмоў для яе фарміравання.

Спецыфіка фарміравання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ва ўмовах дзейнасці ўстаноў культуры сельскага тыпу складаецца ў адмысловым патэнцыяле і ўніверсальнасці магчымасцей гэтых устаноў у выпрацоўцы актыўнай жыццёвай пазіцыі маладых людзей праз уключэнне ў сацыяльна значныя і духоўна-маральныя формы дзейнасці.

Такім чынам, сутнасць працэсу фарміравання нацыянальнай самасвядомасці моладзі ў сістэме арганізацыі святочнай народнай гульні ва ўмовах дзейнасці сельскіх устаноў культуры вызначаецца намі як складаны шматузроўневы працэс, які ўключае ўсведамленне індывідам прыналежнасці да вызначанай нацыі, разуменне рэгіянальнай адметнасці, захаванне і трансляцыя традыцый культуры, побыту, нораваў, мовы; гатоўнасць захоўваць

тэрытарыяльную цэласнасць, памкненне памнажаць культурнае багацце народа.

1. *Кодекс Республики Беларусь об образовании.* – Минск : РИВШ, 2011.

2. *Струкова, О. Н.* Формирование национального самосознания молодежи в условиях деятельности досуговых общественных объединений : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / О. Н. Струкова . – Тамбов, 2006.